

Cruyff Courts, Marc Lammers
Plaza en Krajicek playgrounds
zijn nodig, maar...

...gras is leuker

AUTEUR: **Miriam Meier-Boschaart**
FOTOGRAFIE: **iStockphoto**
Hoe krijg je mensen aan het sporten, op straat, in het park of op het plein? Want dat de openbare ruimte een rol speelt bij beweging, daar zijn de professionals het roerend over eens. Hebben we hier de 'aangeklede initiatieven' als Cruyff Courts, Krajicek Playgrounds en Scoren in de wijk van FC Twente voor nodig of zijn het juist alledaagse aanpassingen die bewegen op straat stimuleren?

Yalp is de ontwikkelaar en producent van de Marc Lammers Plaza, een interactief sportveld waarop jongeren elkaar kunnen ontmoeten, kunnen sporten en gestimuleerd worden door interactieve sport- en spelvormen. De eerste plaza werd aangelegd in Zaandam. Maar werken dit soort initiatieven beter dan het gemiddelde trapveldje? 'Nee, maar het helpt wel', zegt Ben Admiraal, directeur-eigenaar van sport- en speeltoestellenleverancier Yalp. 'Op een mooi veldje in de in de wijk, waar kinderen zelf naartoe gaan en onder de bomen een potje voetbal spelen, hoef je geen interactieve voetbaldoelen of kunstgras aan te leggen. Maar veel vaker zien we dat er niet zoveel ruimte

is, dat er ingrepen nodig zijn om de overlast te beperken en dat veldjes in de wijk vol met plassen of hondenpoep liggen. Dan is het heel lastig om mensen tot bewegen in de openbare ruimte te verleiden. Goede voorzieningen zoals een interactieve voetbalmuur zijn dan zeer waardevol.'

Ook René Kamperman, locatiemanager bij Bouwfonds Ontwikkeling, ziet veel initiatieven tot sport en bewegen stranden op gebrek aan ruimte. 'Onze straatprofielen zijn al van voor tot achter gereguleerd; gemeenten zijn blij als ze aan alle 'normale' zaken als rijweg, fietspad, trottoir en parkeergelegenheid hebben voldaan. Toch zie je

wel dat gemeenten steeds meer zoeken naar mogelijkheden, zoals het uitzetten van een trimtraject in de bestaande infrastructuur. En ook gebruikers zijn inventief. Het freerunnen – of Parkour – is niet voor niets ontstaan, het is een manier om die openbare ruimte – hoe volgepland die soms ook is – toch te kunnen gebruiken bij het sporten.'

FUNCTIONEEL OF SPORTIEF BEWEGEN

Gebrek aan ruimte, dat komt ook uit onderzoek van de DSP-groep naar voren als probleem. Hoe groot is dat probleem dan eigenlijk? 'Er is sowieso nog maar weinig onderzoek naar sport in de openbare ruimte gedaan', stelt

Marieke de Groot, onderzoeker bij de DSP-groep vast. Zij maakt nadrukkelijk onderscheid tussen functioneel en sportief bewegen. Functioneel bewegen is vanuit gezondheidsoptiek uiteindelijk belangrijker, stelt ze. 'Daar valt meer winst te behalen, omdat het bereik veel groter is. Ook inactieve mensen bewegen functioneel, zoals op de fiets boodschappen doen en naar school lopen. Daarbij gaat het om dagelijks terugkerende beweegactiviteiten. Verschillende onderzoeken laten zien dat als je de omgeving gebruikersvriendelijk inricht, het uitnodigt tot bewegen. Dat kunnen heel eenvoudige ingrepen zijn. Op een breed trottoir zal een kind eerder (mogen) spelen

dan op een te smalle stoep tussen de geparkeerde auto's. Bovendien, als de parkeerstroken parallel aan de straat worden ingericht, rijden auto's minder hard en biedt de openbare ruimte ook meer gelegenheid tot bewegen. Zorg voor fietspaden in de stad en in groene omgevingen. Betrek bewoners – ook kinderen – bij de inrichting van de wijk en maak ruimten waar zij graag komen en kunnen bewegen.'

VERLATEN SPORTVELDEN

DSP-groep onderzocht voor de ministeries van OCW en VWS hoe het gesteld is met sport in de veertig krachtwijken en wat sport kan betekenen voor de wijk aanpak ('De sociale

infrastructuur van de 40 krachtwijken in beeld'). Onderzoekers Paul Duijvestijn en Stella Blom concluderen dat er in veel wijken voldoende aanbod aan sportvoorzieningen en sportactiviteiten is, maar dat de bewoners van de wijken het aanbod te weinig benutten. Veel sportvelden, ook die nabij herstructureringswijken, kunnen intensiever worden benut, stelt De Groot vast. 'Het gaat om het beter benutten van de – vooral in stadswijken – schaarse beschikbare ruimte. Daarbij kun je denken aan multifunctionele sportaccommodaties, sportief ingerichte schoolpleinen en sportief ingericht openbaar groen. Het aanbod van verenigingssport is vaak wisselend van kwaliteit. Juist in

Waarom ook al weer?

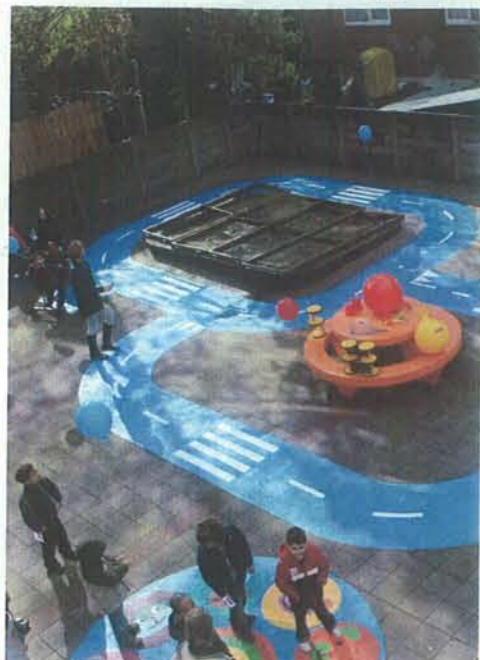
Bewegen in de openbare ruimte biedt voordelen. Vanuit gezondheids oogpunt. Sociale contacten. Levendigheid. Ontwikkeling. In theorie is het allemaal mogelijk: de openbare ruimte biedt gelegenheid om te rennen, te wandelen, te fietsen, te voetballen, te bewegen. Er zijn legio voorbeelden van hoe bewoners worden gestimuleerd om de dagelijkse gang naar school, supermarkt of werk niet met de auto te doen, maar te voet of op de fiets. Maar hoe staat het met de andere sporten in de openbare ruimte? Een potje voetbal, fitnessen of basketballen? Willen we dat wel in de vrije buitenlucht? Of gaan we toch liever naar de sportschool om daar in actie te komen?

Liever bewegen we niet, leert onderzoek. Het aantal mensen met overgewicht is in de afgelopen decennia toegenomen, stelt het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). Bijna de helft van de Nederlandse bevolking heeft matig tot ernstig overgewicht. Te weinig bewegen is een belangrijke oorzaak, zegt het NISB. Toch is de Nederlandse sportssector een grote en bloeiende sector met 27.000 verenigingen, ruim 5 miljoen leden en ruim 1,2 miljoen vrijwilligers. En dat is alleen de georganiseerde sport, dan heb je de sporters die in ongeorganiseerd verband sporten – zoals hardlopen, zwemmen en op de pleinen voetballen – niet meegeteld. Ook politiek leeft het onderwerp. De overheid heeft verschillende beleidsdoelstellingen aan sport verbonden, zoals het bevorderen van sociale cohesieparticipatie en integratie, gezondheid en het tegengaan van overgewicht. De openbare ruimte speelt hier beslist een rol in. Onderzoeker Marieke de Groot van DSP-groep: 'Sporten in de openbare ruimte moet je stimuleren, het heeft een push nodig om van de grond te komen. Ik heb gemerkt dat gemeenten niet goed weten hoe ze dit moeten aanpakken, maar sport in de wijk wel steeds belangrijker vinden. Niet alleen op het gebied van gezondheid, maar ook het meedoen-aspect (ontmoeting), sociale cohesie en het gebruik van de openbare ruimte. De wil is er zeker, maar hoe pakken we het aan?'

7 voorbeelden van bewegen en spelen

MARC LAMMERS PLAZA'S
De Marc Lammers Plaza is een kleurrijk en compact multifunctioneel sportveld waarbij de traditionele doeltjes zijn vervangen door interactieve panelen. De spelers worden hierdoor meer uitgedaagd tot het spelen van andere spelvormen en krijgen cognitieve prikkels. En doordat de plaza online is, worden ze elke keer opnieuw verrast omdat doorlopend nieuwe spellen worden ontwikkeld.

ZONEPARCS
Een Zoneparc is een schoolplein dat is ingericht in drie verschillende zones: een sport-, een multiactiviteiten- en een chilloutzone. De Zoneparcs worden gebruikt in schoolpauzes, overblijfsperiodes en tijdens naschoolse activiteiten. Het heeft als doel schoolkinderen aan te zetten tot meer beweging en om pesten en de dominantie van jongens in de spelkeuze op het plein tegen te gaan.

PARKOUR
Niet voldoende ruimte voor sport en bewegen? Gebruikers zijn inventief, het freerunning - of Parkour - is niet voor niets ontstaan. VelopA-Omniplay ontwikkelde verschillende producten voor de openbare ruimte

OUTDOOR FITNESS
Sporten in de openbare ruimte is niet alleen voorbehouden aan peuters en tieners. Kompan ontwikkelde samen met de gemeente Doetinchem en de Gelderse Sport Federatie een zogenaamde beweegtuin. Doel is om volwassenen en ouderen te stimuleren om te bewegen. Volgens Kompan vinden gebruikers het sociale karakter van de nieuwe ontmoetingsplek minstens zo belangrijk.

CRUYFF COURTS
Een Cruyff Court is een moderne invulling van het aloude trapveldje dat vroeger te vinden was in veel buurten en wijken, maar dat volgens de Cruyff Foundation vaak is opgeofferd voor verstedelijking en uitbreiding. Met de Cruyff Courts wordt de sportieve én sociale functie die dat oude trapveldje had, weer terug in de wijk gebracht.

KRAJICEK PLAYGROUNDS
Doel van de Kraijcek Foundation is het stimuleren van sportieve activiteiten, in een sociaal veilige situatie, voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn. De Playgrounds zijn in tientallen wijken door heel Nederland te vinden. Dit is Playground Tinnegieter in Harderwijk.

LAAN VAN SPARTAAN
In de nieuwbouwwijk Laan van Spartaan, in Amsterdam West (net buiten Ringweg A10) staat sport centraal. In het hart van de wijk liggen twee kunstgrasvelden van voetbalvereniging VVA/Spartaan, een activiteitenterrein, een klimhal en een sporthal.

beeld:
MARC LAMMERS PLAZA
alp
ONEPARCS
oneparc Foundation
'ederland
ARKOUR
elopA-Omniplay
UTDOOR FITNESS
ompan
RUYFF COURTS
ruyff Foundation
VAN VAN SPARTAAN
ouwfonds Ontwikkeling

wijken die het hard nodig hebben, is het voor gemeenten lastig om verenigingen te betrekken bij het realiseren van doelstellingen. Daarom is het nodig om de sport naar de bewoners toe te brengen. In de straat, het park of het plantsoen. Maar met een trapveldje en een paar toestellen ben je er nog niet. Het werkt pas echt als er begeleiding is. Anders worden de speelveldjes en toestellen toch vernield of omgevormd tot hangplek', aldus De Groot.

Die nadruk op overlast is jammer, stelt Yalp-directeur Admiraal: 'Er zijn legio goede voorbeelden te noemen waar openbare speel- en sportplekken zonder begeleiding functioneren en er geen overlast is. Het succes hangt grotendeels af van het ontwerp, de mate waarin omwonenden in het voortraject zijn betrokken en de keuze van de toestellen. Kijk naar de 'schoolplaza', ook wel het sportieve schoolplein ge-

noemd. Daarmee sla je een heleboel vliegen in één klap. Het schoolplein krijgt weer een brede wijkfunctie en het wordt een sportieve ontmoetingsplek. Naschoolse en buitenschoolse opvang maakt hiervan gebruik, de school leeft buiten de gymlessen, de woningcorporatie heeft baat bij het verbeterde leefklimaat en de gemeente heeft een mooie bovenwijkse voorziening. Maar bovenal is er ruimte gecreëerd voor kinderen en jeugd voor sport en spel.'

SPORT ALS UNIQUE SELLING POINT
Sport kan ook als unique selling point voor de wijk worden ingezet. René Kamperman is namens de combinatie Bouwfonds/Ymere verantwoordelijk voor de ontwikkeling van Laan van Spartaan. Laan van Spartaan is een Amsterdamse buurt net buiten de Ringweg A1, waar bij de nieuwbouw veel aandacht is voor sport. In het hart van de wijk liggen de twee kunstgrasvelden

van voetbalvereniging VVA/Spartaan, een activiteitenterrein, een klimhal en een sporthal. Ook rondom de sportfaciliteiten is aandacht voor sport, zoals speciale woningen voor topsporters en een hotel. 'In deze wijk is sport de centrale gedachte', stelt Kamperman. 'De velden liggen letterlijk in het midden van de wijk. Dat is bijzonder, want de meeste sportvelden in de Nederlandse wijken worden aan de randen geplaatst, waarmee ze vaak helaas ook net buiten de levendigheid van de buurt worden geplaatst.'

Admiraal van Yalp herkent dit. 'Hoe belangrijk vind je sport en beweging in de openbare ruimte? Dit belang leid je vaak af aan de plek die ervoor gereserveerd wordt. Regelmatig wordt een stukje groen dat overblijft ingericht als sport- en spelruimte, terwijl dat vaak niet de meest kansvolle plekken in de wijk zijn. Wij proberen daarin

te adviseren en mee te denken. Bij nieuwbouw gaat dat natuurlijk een stuk eenvoudiger. Zo hebben wij in een nieuwbouwwijk in Oldenzaal een prachtig buurtplein c.q. schoolplein opgeleverd. Boven de school zijn appartementen gemaakt en vanaf het begin is duidelijk gemaakt dat het schoolplein ook buiten schooltijden gebruikt zal worden door de buurt. Dat is helder en levert geen problemen op.'

HET GAAT OM DE FUN
'Bewegen in de openbare ruimte, dat klinkt nogal beledend', vindt Admiraal. Als een moetje. Het moet volgens hem vooral om de 'fun' gaan. 'Als de buitenruimte aantrekkelijk is en uitnodigt tot sport, spel en ontmoeten, dan komt bewegen vanzelf. Maar daar is meer voor nodig dan een stoeprand. Zeker de jongere generaties hebben een hoge standaard. Ze willen interactief kunnen spelen, zoals ze ook in huis

doen, en zijn een hoge kwaliteit gewend. Ze willen dus ook mooie sport- en speelvelden buiten.'

Kamperman van Bouwfonds vult aan: 'Ook integraliteit is van belang. Je kunt niet één onderdeel alleen goed regelen in zo'n wijk; het moet allemaal kloppen. Laan van Spartaan is niet alleen een woonwijk, er zit ook onderwijs en een welzijnsinstelling. Er worden samenwerkingsverbanden gezocht. Topsporters die via de klimhal en Topsport Amsterdam naar de wijk komen om er te wonen, jongeren die er sporten en naar school gaan, scholieren die bij de welzijnsinstelling stage lopen. Of die een opleiding tot kliminstructeur kunnen volgen. Alles linkt aan alles, sport is het centrale thema. Die sportvelden moeten er goed uitzien, maar ook de woningen, de openbare ruimte en de wijk als geheel.'

VRIJBlijvend EN KOSTELOOS
Onderzoeker De Groot besluit: 'De openbare ruimte kan een grote rol spelen als het gaat om mensen functioneel in beweging krijgen. Dat geldt zowel voor de openbare ruimte op zichzelf als voor initiatieven als Cruyff Courts en Marc Lammers Plaza's. Want ze werken wél hoor. Je ziet ook dat hier relatief veel allochtone kinderen op afkomen. Voor veel allochtone bewoners is een lidmaatschap van een sportvereniging namelijk niet zo vanzelfsprekend. Dat schept verplichtingen en schrikt vaak af. Sporten in de openbare ruimte is dan een uitkomst. Vrijblijvend en kosteloos. Maar om mensen, vooral de inactieve groep, in beweging te krijgen moet je ze verleiden. Naar dit soort oplossingen moeten we meer zoeken, het mag allemaal wel wat creatiever. Een mooi voorbeeld daarvan vind ik de Zoneparcs in Amsterdam Nieuw-West.' 4SI